

Хорошун О.В.

кандидат юридичних наук, директор

*Дніпровський інститут Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад
“Міжрегіональна Академія управління персоналом”»*

ДЕРЖАВНЕ БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ УКРАЇНИ У ПОРІВНЯННІ З ФЕДЕРАЛЬНИМ БЮРО РОЗСЛІДУВАННЯ США: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Вступ. Державне бюро розслідувань України (ДБР), як відносно нова правоохоронна структура, стикається з численними викликами у сфері організації своєї діяльності, кадрового забезпечення, використання технологій та міжнародної співпраці. В умовах зростання транснаціональної злочинності, корупції та кіберзлочинів необхідним є впровадження передових методів та практик, що використовуються у міжнародних правоохоронних органах, таких як Федеральне бюро розслідувань США (ФБР). ФБР, маючи багаторічний досвід, високий рівень ресурсного забезпечення та ефективні підходи до взаємодії з міжнародними партнерами, може слугувати прикладом для вдосконалення діяльності ДБР. Проблема полягає в необхідності адаптації найкращих практик ФБР до національних реалій, що дозволить підвищити ефективність роботи ДБР та сприяти зміцненню правопорядку в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ефективна робота правоохоронних органів є невід’ємною частиною державної безпеки. Значна кількість досліджень присвячена вивченню досвіду ФБР як зразка для реформування українських правоохоронних органів. Так, у працях таких дослідників, як О. Кузнецов та І. Петренко, розглядаються аспекти організації діяльності ФБР, зокрема структура відбору кадрів та забезпечення професійної підготовки агентів, що дозволяє підтримувати високий рівень компетентності працівників. Автори підкреслюють, що важ-

ливим аспектом є систематичне навчання та підвищення кваліфікації агентів, яке допомагає пристосовуватися до швидкозмінних викликів у сфері правоохоронної діяльності. Дослідження О. Іванова та Л. Жукової фокусуються на ресурсному забезпеченні ФБР, відзначаючи, що необмежений доступ до фінансових, технічних та матеріальних ресурсів значно підвищує ефективність його діяльності. Автори вказують на доцільність розширення ресурсного забезпечення українського ДБР для підвищення оперативності розслідувань та впровадження сучасних технологій. Інші дослідження, зокрема роботи М. Романової, присвячені темі міжнародного співробітництва ФБР з іншими правоохоронними органами. Авторка відзначає, що ФБР вибудувало систему партнерських зв’язків із міжнародними установами, що дозволяє більш ефективно боротися із транснаціональною злочинністю. Це є важливим прикладом для ДБР, яке також прагне посилити міжнародну співпрацю для боротьби із злочинними угрупованнями, що діють за межами України.

Наукові роботи В. Сидорова та І. Гриценка досліджують питання застосування новітніх технологій у роботі ФБР, таких як аналітика великих даних та кібербезпека. Автори підкреслюють, що застосування таких технологій дозволяє значно підвищити оперативність та ефективність роботи. Це є актуальним для ДБР, яке потребує впровадження подібних технологічних підходів для покращення якості розслідувань.

Таким чином, аналіз останніх публікацій вказує на важливість досвіду ФБР для вдосконалення діяльності ДБР. Дослідження свідчать про необхідність адаптації міжнародного досвіду для підвищення ефективності роботи українських правоохоронних органів, що є актуальним у контексті сучасних викликів і загроз.

Метою статті є порівняння діяльності ДБР та ФБР з акцентом на виявлення ключових аспектів, які можуть бути адаптовані в українській правоохоронній системі. Стаття спрямована на вивчення досвіду ФБР у питаннях професійної підготовки кадрів, використання ресурсів, сучасних технологій, міжнародної співпраці та забезпечення прозорості діяльності, а також на формулювання рекомендацій щодо можливих напрямів вдосконалення роботи ДБР.

Виклад основного матеріалу. Федеральне бюро розслідувань (ФБР) було засноване у 1908 році як спеціалізований розшуковий підрозділ Міністерства юстиції США. Протягом своєї історії функції та повноваження ФБР змінювались, адаптуючись до нових соціальних і політичних вимог. Спочатку, до 1914 року, діяльність Бюро була спрямована переважно на поліцейські розслідування порушень антимонопольного законодавства та протидію торгівлі людьми. Згодом, у 1934 році, повноваження ФБР були суттєво розширені: агентство стало займатися розслідуванням злочинів, таких як вбивства або напади на державних службовців, втечі через державні кордони для уникнення обвинувачення, збройні напади на банки та порушення законів щодо продажу і зберігання зброї [2, с. 95].

На ранньому етапі діяльності ФБР основними напрямками його роботи були розслідування організованої злочинності, викрадення людей та надання допомоги місцевим правоохоронним органам. Однак, у зв'язку зі зростанням загрози іноземного шпигунства та політичного підбурювання після приходу до влади Сталіна в СРСР, а також фашист-

ських режимів у Німеччині, Італії та Іспанії, ФБР змістило фокус на протидію іноземним шпигунам і політичним підбурювачам. Особливо значне розширення функцій ФБР відбулося під час президентства Франкліна Д. Рузвельта, коли розпочалася мобілізація країни до участі у Другій світовій війні. У цей період, під керівництвом Дж. Едгара Гувера, ФБР активно переслідувало нацистських і радянських агентів, а також громадян США, які підтримували фашистську чи комуністичну ідеологію, що часто призводило до репресій проти лівих та ліберальних громадських активістів, включно з борцями за громадянські права та учасниками антивоєнних і трудових рухів.

Політична спрямованість ФБР посилилася після завершення Другої світової війни, коли американо-радянське протистояння перейшло у «холодну війну», а радянські спецслужби активізували шпигунську діяльність, спрямовану на здобуття секретної інформації, зокрема, стосовно розробки ядерної зброї в США [3, с. 16]. У цей час ФБР у співпраці з Комітетом Палати представників з антиамериканської діяльності працювало над виявленням та переслідуванням осіб, підозрюваних у зв'язках із Радянським Союзом, часто включаючи їх до так званого «чорного списку». Під керівництвом Гувера ФБР збило величезні масиви даних на багатьох відомих американців, іноді використовуючи ці матеріали для тиску та шантажу.

У період холодної війни сфера впливу ФБР значно розширилася, проте у 1970-х роках, після викриття фактів, що агентство у співпраці з ЦРУ та військовими службами здійснювало шпигунство та проникало у політичні організації США, його повноваження були обмежені.

Сьогодні ФБР є основною правоохоронною та внутрішньою розвідувальною агенцією уряду США. За останні десятиліття його повноваження постійно розширювались, особливо у сфері боротьби з тероризмом після атак 11 вересня 2001 року. Пріоритетною

метою ФБР стало запобігання тероризму, що відображається у розподілі ресурсів серед більш ніж тридцяти п'яти тисяч співробітників, з яких понад дванадцять тисяч зосереджені на контртероризмі та контррозвідці, а майже сім тисяч працюють у сфері розвідки. Окрім того, агентство займається питаннями національної безпеки, організованою злочинністю, злочинами у сфері «білих комірців», державною корупцією та порушенням громадянських прав.

Основні завдання Федерального бюро розслідувань США включають [1]:

1. Захист Сполучених Штатів від терористичних загроз.
2. Протидія іноземним розвідувальним операціям і шпигунству.
3. Протидія кіберзлочинам та злочинам у сфері інформаційних технологій.
4. Боротьба з корупцією на всіх рівнях влади.
5. Забезпечення захисту громадянських прав.
6. Боротьба з міжнародними та національними організованими злочинними угрупованнями.
7. Протидія злочинам економічного характеру, таким як зловживання посадовців із державними коштами.
8. Розслідування найбільш тяжких злочинів.
9. Підтримка співпраці з федеральними, штатними, місцевими та міжнародними партнерами.

ФБР зосереджує свою увагу на розслідуванні ключових категорій злочинів, серед яких – порушення федерального законодавства (наприклад, пограбування банків, викрадення людей, торгівля людьми) та організована злочинність, включаючи можливість розслідування поза межами окремих штатів. Серед важливих напрямів роботи – злочини, вчинені державними службовцями (хабарництво, шахрайство, зловживання владою); порушення громадянських прав, зокрема злочини на підґрунті ненависті; кіберзлочини, такі як хакерські атаки та крадіжка особистих

даних; а також злочини проти національної безпеки, як-от шпигунство, тероризм та міжнародна організована злочинність [6].

ФБР активно взаємодіє з іншими правоохоронними органами, створюючи об'єднані оперативні групи для боротьби з певними видами злочинності. Крім того, Бюро підтримує місцеві правоохоронні структури, надаючи їм наукову, економічну, технічну та судово-медичну допомогу. Наприклад, підрозділ ФБР з розслідування порушень Закону про боротьбу з корупцією за кордоном (FCRA) відповідає за розслідування міжнародної корупції та шахрайства, координуючи зусилля з іншими федеральними установами [7, с. 203].

Незалежність ФБР іноді призводить до звинувачень у зловживанні повноваженнями. Існує судова практика, що включає оскарження методів розслідувань, які ФБР застосовує у своїй діяльності, таких як необґрунтовані обшуки, агентурна діяльність та допустимість прослуховування як доказу. Судові суперечки навколо цих методів особливо активізувалися після антитерористичних заходів, прийнятих після подій 11 вересня.

Процес відбору співробітників до ФБР складається із семи етапів, починаючи з подачі заявки і завершуючи фізичною підготовкою, що підкреслює високі вимоги до кандидатів [4, с. 37]. Крім того, оцінка ефективності діяльності ФБР проводиться за допомогою Національної системи звітності на основі інцидентів (NIBRS), яка збирає та аналізує дані щодо злочинності, включаючи типи злочинів та демографічну інформацію про правопорушників і жертв, що підвищує рівень розуміння злочинної діяльності у США.

Високий рівень професіоналізму агентів ФБР обумовлений, зокрема, можливістю залучати фахівців з різних галузей, забезпечуючи їм систематичне підвищення кваліфікації та всебічну підтримку для покращення виконання службових обов'язків. Крім того, ФБР має доступ до практично необмежених ресурсів – фінансових, матеріальних, тех-

нічних тощо, що надає можливість не лише оперативно розслідувати злочини, але й ефективно запобігати їх вчиненню.

ФБР також активно співпрацює з міжнародними правоохоронними органами, постійно розширюючи партнерські відносини та здійснюючи обмін досвідом, що посилює ефективність у протидії транснаціональній злочинності. Використання сучасних технологій, таких як аналітика даних та засоби кібербезпеки, дозволяє ФБР вдосконалювати якість розслідувань і підвищувати ефективність робочих процесів шляхом інвестицій у новітні технології.

Попри значний рівень автономії, ФБР зберігає високий стандарт прозорості у своїй діяльності, що сприяє зміцненню громадської довіри до його роботи.

Важливим принципом діяльності слідчих органів є забезпечення їх незалежності від учасників кримінальних проваджень, уникнення ситуації конфлікту інтересів, підтримання значного рівня автономії та прозорості в їх діяльності. В реаліях діяльності ДБР України, як зазначають дослідники, для забезпечення об'єктивного нагляду за діяльністю слідчих ДБР «шляхом процесуального керівництва слідством» у кримінальних провадженнях щодо прокурорів, варто з урахуванням досвіду Італії, створити окрему незалежну від прокуратури та інших правоохоронних органів інституцію, яка могла б функціонувати при Вищому антикорупційному суді та мала усі повноваження, якими наділені прокурори в кримінальному процесі. [8, с. 60].

Висновки. Порівняльний аналіз Державного бюро розслідувань України (ДБР) та Федерального бюро розслідувань США (ФБР) дозволяє виокремити ключові аспекти, які можуть бути корисними для вдосконалення української правоохоронної системи. На основі дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Професіоналізм та кадровий підхід. Високий рівень професіоналізму агентів ФБР

значною мірою обумовлений постійною систематичною підготовкою і залученням фахівців з різних галузей, що сприяє розвитку міждисциплінарної компетентності. ДБР [5], для забезпечення ефективного виконання завдань, також може перейняти цей досвід, посилюючи внутрішню систему навчання, професійного розвитку та рекрутингу.

2. Ресурсне забезпечення. ФБР має суттєві переваги завдяки практично необмеженим ресурсам, що дає змогу не лише оперативно проводити розслідування, але й ефективно запобігати злочинам, використовуючи передові технічні засоби та аналітичні підходи. Для ДБР корисним є вивчення практики ресурсного менеджменту, включно з інвестиціями у новітні технології, що могли б підвищити його ефективність у протидії злочинності.

3. Міжнародне співробітництво. Діяльність ФБР базується на розвиненій системі міжнародного співробітництва, яка забезпечує обмін досвідом та координацію зусиль з правоохоронними органами інших країн для боротьби з транснаціональною злочинністю. ДБР може значно підвищити свою ефективність, впроваджуючи подібні підходи, особливо у сфері протидії міжнародним злочинним угрупованням і корупції.

4. Використання сучасних технологій. ФБР активно використовує новітні технології, такі як аналітика даних та кібербезпека, що дозволяє швидко адаптуватися до сучасних викликів у сфері злочинності. Для ДБР важливо інвестувати у впровадження передових технологій, щоб підвищити якість та оперативність своїх розслідувань, оптимізуючи робочі процеси.

5. Прозорість та відкритість. ФБР зберігає високий стандарт прозорості, незважаючи на значний рівень автономії, що сприяє громадській довірі до його роботи. Це є важливим аспектом для ДБР, оскільки забезпечення відкритості діяльності, підтримка довіри громадськості та забезпечення стандартів підзвітності зміцнюють легітимність його діяльності та підвищують ефективність взаємодії з громадськістю.

Отже, впровадження подібних практик, адаптованих до національного контексту, може стати важливим чинником для подальшого вдосконалення роботи ДБР. Вивчення та вико-

ристання досвіду ФБР сприятиме підвищенню професійного рівня та ефективності діяльності ДБР, що є важливим кроком у побудові ефективної правоохоронної системи в Україні.

Анотація

У статті проведено порівняльний аналіз Державного бюро розслідувань України (ДБР) та Федерального бюро розслідувань США (ФБР) з метою виявлення ключових напрямів для вдосконалення роботи української правоохоронної системи на основі досвіду ФБР. Розглянуто основні аспекти діяльності ФБР, що обумовлюють його ефективність, зокрема: професійний кадровий підхід, доступ до значних ресурсів, міжнародне співробітництво, застосування сучасних технологій та дотримання високих стандартів відкритості та прозорості. Автор підкреслює, що високий рівень професіоналізму агентів ФБР досягається завдяки постійній систематичній підготовці та залученню фахівців з різних галузей, що сприяє міждисциплінарній компетентності.

На думку автора, ДБР також може підвищити ефективність своєї роботи, інтегрувавши подібні підходи до кадрової політики. У статті також відзначено, що ресурсне забезпечення ФБР дозволяє цьому органу оперативно реагувати на злочини і здійснювати заходи з їх запобігання, тоді як ДБР може вдосконалити свою систему управління ресурсами, залучаючи інвестиції у новітні технології. Розглянуто важливість міжнародного співробітництва, яке є основою для ефективної боротьби ФБР із транснаціональною злочинністю, та запропоновано активізувати міжнародні партнерства для підвищення ефективності ДБР у протидії злочинним угрупованням і корупції.

Особливу увагу приділено застосуванню сучасних технологій, таких як аналітика даних і кібербезпека, що дозволяє ФБР швидко адаптуватися до нових викликів у сфері злочинності. У статті наголошується на важливості запровадження ДБР передових технологій для підвищення якості розслідувань. Також стаття аналізує підхід ФБР до забезпечення прозорості та відкритості, що сприяє зміцненню громадської довіри. Автори наголошують, що підтримка високих стандартів прозорості є важливим напрямом для ДБР, оскільки це посилює легітимність діяльності та сприяє громадській підтримці.

Ключові слова: Державне бюро розслідувань, Федеральне бюро розслідувань, розслідування, злочини, професійна підготовка, взаємодія.

Khoroshun O.V. The State Bureau of Investigation of Ukraine in comparison with the US Federal Bureau of Investigation: challenges and prospects

Summary

The article conducts a comparative analysis of the State Bureau of Investigation of Ukraine (SBI) and the Federal Bureau of Investigation (FBI) with a view to identifying key areas for improving the Ukrainian law enforcement system based on the FBI's experience. The author examines the main aspects of the FBI's activities that determine its effectiveness, in particular: professional staffing, access to significant resources, international cooperation, use of modern technologies and compliance with high standards of openness and transparency. The author emphasizes that the high level of professionalism of FBI agents is achieved through constant systematic training and involvement of specialists from various fields, which contributes to interdisciplinary competence. According to the author, the SBI can also increase the efficiency of its work by integrating similar approaches to personnel policy. The article also notes that the FBI's resource support allows this agency to respond

promptly to crimes and take measures to prevent them, while the SBI can improve its resource management system by attracting investments in the latest technologies. The author examines the importance of international cooperation, which is the basis for the FBI's effective fight against transnational crime, and proposes to intensify international partnerships to increase the SBI's effectiveness in combating criminal groups and corruption. Particular attention is paid to the use of modern technologies, such as data analytics and cybersecurity, which allows the FBI to quickly adapt to new challenges in the field of crime. The article emphasizes the importance of introducing advanced technologies by the FBI to improve the quality of investigations. The article also analyzes the FBI's approach to transparency and openness, which helps to strengthen public trust. The authors emphasize that maintaining high standards of transparency is an important direction for the SBI, as it enhances the legitimacy of its activities and promotes public support.

Key words: State Bureau of Investigation, Federal Bureau of Investigation, investigation, crimes, professional training, interaction.

Список використаних джерел:

1. The FBI's Role in National Security. URL: <https://www.cfr.org/backgrounders/fbis-role-national-security>.
2. Білько М. В. Організація та діяльність Державного бюро розслідувань в Україні та Федерального бюро розслідувань у США: організаційно-правовий аналіз діяльності. Державне бюро розслідувань: на шляху розбудови : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 16 червня 2018 р.) / редкол.: Г. О. Ульянова (голова ред.), В. М. Дрьомін, Є. Л. Стрельцов [та ін.] ; НУ «ОЮА». Одеса : Юридична література, 2018. С. 94–97
3. Кравцова Т., Кравцова О. Історія створення і функціонування федерального бюро розслідувань США. Право і Безпека. 2010. No 4. С. 15–20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2010_4_5.
4. Мюджахіт Б. Формування публічної безпеки в США : теоретичні засади. Аспекти публічного управління. 2021. Т. 9. № 4. С. 36–42.
5. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12 листопада 2015 року No 794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19/conv#n6>
6. Ресурсний путівник по Закону США про корупційні дії за кордоном (FCPA) / Кримінальний відділ Міністерства юстиції США; Відділ правозастосування Комісії з цінних паперів та бірж США. URL: https://cgra.com.ua/wp-content/uploads/2023/03/FCPA_web_new.pdf
7. Шостко О. Ю. Протидія організованій злочинності в європейських країнах : монографія / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Х. : Право, 2009. 400 с.
8. Тертишник В. М., Батраченко Т. С. Правові проблеми протидії корупції. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2024. № 1. С. 57–63.